

5HD408

„ Fungování totalitních režimů na příkladu nacistického Německa ve 30. letech 20. století“

Materiál je doplňkovou didaktickou pomůckou k handoutu na dané téma. Je určen pro studijní a výukové účely, především k diskuzi v rámci semináře.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

MSMT
MINISTERSTVO ŠKOLSTVÍ,
MLÁDEŽE A TĚLOVÝCHOVY

Tajne memorandum Adolfa Hitlera (8/1936)

(Výňatek týkající se hospodářské politiky a cílů druhého čtyřletého plánu)

Hospodářská situace Německa v hlavních bodech je následující:

- Jsme přelidnění a nemůžeme sami sebe vlastními silami uživit.
- Jestliže náš národ má 6 nebo 7 milionů nezaměstnaných, zásoba potravin kvůli absenci kupní síly těchto lidí vypadá příznivěji. Samozřejmě je rozdíl, zda má 6 milionů lidí měsíčně na útratu 40 nebo 100 marek. Nemělo by se zapomínat, že zde uvažujeme o třetině pracující populace, tj. přepočtené na celkovou populaci; díky nacionálně-socialistické hospodářské politice se téměř 28 milionům lidí zvýšil jejich dřívější životní standard z průměru okolo 50 marek měsíčně na minimálně 100-120 marek měsíčně. To znamená pochopitelný a větší tlak na zásoby potravin.

- I přes problematickou potravinovou situaci, nejvyšším cílem naší hospodářské politiky je zajistit předpoklady pro normální spotřebu, které budou vytvořeny zapojením všech Němců do hospodářského procesu.
- Co se týče této spotřeby skládající se ze zboží denního užívání, ta může být do značné míry uspokojena zvýšením produkce. Sníží-li se ovšem zásoba potravin, nebude možné jí uspokojit v rámci německé ekonomiky. Produkce mnoha výrobků může být po určitou dobu lehce zvýšena, ale naši zemědělskou výrobu podstatně navýšit nelze. Nejsme schopni v současnosti synteticky vyrábět určité nerostné suroviny, které v Německu postrádáme, nebo je nahradit jiným způsobem. Rozhodující je přijmout taková opatření, která budou znamenat konečné řešení do budoucna a krátkodobou úlevu v přechodném období.

- Řešení spočívá v rozšíření životního prostoru (Lebensraum) našeho národa, tj. jinými slovy nalezišť nerostných surovin a potravinové základny. Je úkolem politického vedení tento problém skutečně vyřešit.
- Přechodná pomoc musí být nalezena v rámci naší ekonomiky, a to následujícím způsobem:
 - ✓ Vzhledem k tomu, že Němci budou neustále zvyšovat svoji závislost na dovozech potravin pro spotřebu, a taktéž musí nevyhnutelně čerpat jisté nerostné suroviny přinejmenším zčásti ze zahraničí, musíme využít každého dostupného prostředku, aby byly tyto dovozy zajištěny.

- ✓ Navýšení našich vlastních exportů je teoretickou možností, ale prakticky sotva uskutečnitelnou. Německo nevyváží v prostředí ekonomického a politického vakua, ale uprostřed nelítostného konkurenčního boje. I přes všeobecný hospodářský pokles naše exporty nejenže příliš nepoklesly, nýbrž se snížily méně než vývozy jiných zemí. Dovozy potravin celkově nemohou být významněji redukovány, rovnováha musí být dosažena jinými cestami.
- ✓ Je však nemožné převést na dovozy potravin devizy určené na nákup nerostných surovin, bez toho, aby byla vážně ohrožena německá ekonomika. Zároveň je zcela nepřípustné učinit toto opatření na úkor národního znovuvyzbrojení, tedy vytvářet zásoby nerostných surovin, ze kterých by Německo těžilo v čase války, a to redukováním národního zbrojení, tj. výroby výzbroje a střeliva.

- ✓ Dokonce i zdařilá úspora nerostných surovin snížením například výroby munice by znamenala, že jsme vytvářeli zásoby těchto nerostných surovin v čase míru, abychom je zpracovali po propuknutí války, to znamená, že bychom se v nejkritičtějších měsících připravili o munici a místo něj měli v zásobě měď, olovo nebo třeba železo. V tomto případě, by však stále bylo pro národ výhodnější vstoupit do války bez rezervního kila mědi, ale se zbrojnicemi plnými munice, namísto s prázdnými skladišti zbraní avšak „obohaceni“ zásobami nerostných surovin.
- Žádný stát není schopen mít dostatečnou zásobu nerostných surovin před propuknutím války, pokud by válka trvala více než, řekněme, jeden rok. Ale pokud by byl národ opravdu schopen připravit takový objem nerostných surovin na jeden rok, pak jeho politické, ekonomické a vojenské vedení zasluhuje pověsit. Za to, že shromažďuje dostupnou měď a ocel v přípravě na válku místo výroby granátů.

- Co se může jevit dostupné jako nahromaděná zásoba v mírové době, bylo by „bohatě“ vykoupeno a znehodnoceno nedostatečně vysokými zásobami munice. Kromě toho je objem nerostných surovin nutných pro válku tak velký, že uspokojivá výše zásob nebyla nikdy ve světových dějinách po delší časové období dosažena. Pokud uvažujeme o shromažďování rezerv zahraničních měn, je celkem jasné, že:
 - ✓ válka může vždy znehodnotit tyto rezervy nebo tu jejich část, která není ve formě zlata,
 - ✓ není žádná záruka, že bude možné ve válce nakoupit za zlato nerostné suroviny. V době světové války Německo stále vlastnilo velmi rozsáhlá zahraniční aktiva v mnoha zemích. Ale naši chytrí národohospodáři nebyli schopni je využít, aby bylo do Německa přivezeno palivo, kaučuk, měď nebo cín v potřebném množství.

- Program řešení naší naléhavé potřeby přežití (Lebensnot):
 - ✓ Stejně jako v případě vojenského vyzbrojování státu nebo co se týče mobilizace našeho národa, musí i v ekonomických otázkách existovat program, se stejně rychlým průběhem, se stejným odhodláním a také, pokud je to potřebné, se stejnou tvrdostí. Pouze jeden názor je možný, a to ten, že Německo musí být v politickém i ekonomickém smyslu přivedeno do stavu soběstačnosti.
 - ✓ K tomu, je třeba spořit zahraniční aktiva (devizy) ve všech oblastech naší poptávky, která může být uspokojena německou produkcí, abychom je mohli přesměrovat na zajištění potřeb, jež musí být v každém případě pokryty dovozem.

- ✓ V tomto smyslu musí výroba pohonných hmot z vlastních německých zdrojů dále pokračovat v co nejrychlejším tempu, její uspokojivé úrovni musí být dosaženo do 18 měsíců. Vedení příští války bude záviset na vyřešení této otázky, spíše než na hromadění zásob benzínu.
- ✓ Otázka ceny nerostných surovin (kaučuku) je zcela irelevantní, protože je pro nás vždy výhodnější vyrábět drahé pneumatiky v Německu a používat je, než kupovat teoreticky levné pneumatiky, pro které ale ministerstvo hospodářství nemůže poskytnout devizy a které tedy pak nemohou být využity. Jsme nuceni budovat autarkní ekonomiku, pak nevýznamná cena nerostných surovin už nehraje rozhodující roli.

- Dále je nezbytné, aby se co nejvíce zvýšila německá produkce železa. Námitka spočívající v tvrzení, že nejsme schopni vyrábět surové železo tak levně z německé rudy obsahující 26 % železa, jako ze švédské a jiných rud obsahujících 45 % železa, je irelevantní, otázka nestojí, co bychom rádi dělali, ale co jsme schopni udělat. Námitka, že v tomto případě musíme upravit všechny německé vysoké pece, je také nevýznamná, a navíc to není v kompetenci ministerstva hospodářství. Úkolem ministerstva hospodářství je pouze vytyčovat hospodářské cíle a je povinností průmyslu v soukromých rukou naplňovat je. Ale pokud průmysl bude mít pocit, že na to nestačí, národně-socialistický stát bude vědět, jak se s tímto vypořádat.
- Dále je nutné okamžitě zakázat pálení lihu z brambor. Toto palivo musí být získáváno ze země, nikoli z brambor. Místo toho je naší povinností využívat naše pole tak, aby byla vhodná pro pěstování potravin pro člověka i zvířata nebo pro pěstování přadných rostlin.

- Je ještě více důležité co nejrychleji zajistit nezávislost našich zásob průmyslových tuků na dovozech a používat ty, které pocházejí z uhlí. Tento požadavek je řešen chemickou cestou. Dále je nutné zvýšit, bez ohledu na náklady, těžbu německé rudy a zvláště co nejvíce zvýšit těžbu lehkých kovů, abychom jimi nahradili jiné kovy.
- Považuji za nutné, abychom se v železné rudě stali nezávislími na vnější nabídce a dosáhli 100% soběstačnosti v těchto důležitých nerostných surovinách a uspořili tak zahraniční měny, které jsou v období míru nutné pro dovoz našich zásob potravin.
- Stanovuji tedy následující úkoly:
 - ✓ Německá armáda musí být za čtyři roky připravena k boji a hospodářství schopné vést válku.

PRAMEN: POLLARD Sidney, HOLMES Colin, The End of the Old Europe. Documents of European Economic History, vol. III., London: Edward Arnold, 1973, str. 490-494.

EVROPSKÁ UNIE
Evropské strukturální a investiční fondy
Operační program Výzkum, vývoj a vzdělávání

Toto dílo podléhá licenci Creative Commons
Uveďte původ – Zachovejte licenci 4.0 Mezinárodní.

